

Biz müstəqil Azərbaycanın həmyaşıdıyıq

Azərbaycan İstiqlal Muzeyi 1991-ci il yanvarın 9-da yaradılıb və bununla da sənədlərin işlənməsi, arxivlərin öyrənilməsi prosesi başlanılıb. Bu mərhələdə bir çox maraqlı və mühüm məqamlar ortaya çıxdı. Belə ki, 1919-cu il dekabrın 7-də görkəmli sənətsünas alim Məmməd Ağaoğlunun və Hüseyn bəy Mirzə Camalovun təşəbbüsü ilə Azərbaycan Parlamentinin egidası altında yaradılan İstiqlal Muzeyindən heç bir eksponat qalmasa da, 1991-ci ildə təkrarən yaradılan Azərbaycan İstiqlal Muzeyi birinci muzeyin mənəvi varisi oldu.

Hazırda muzeyin ekspozisiyasında Azərbaycan xalqının ən qədim zamanlardan bu günə qədər apardığı milli azadlıq mübarizəsini, bu mübarizədə Vətənimizin müstəqilliyi uğrunda döyüşən xalqımızın oğul və qızları haqqında məlumatlar, müxtəlif tarixi hadisələr əks etdirilir. Muzey işçilərinin səyi nəticəsində 20 mindən çox eksponat toplanmışdır.

Muzeyin ekspozisiyasının hər zalı müəyyən tarixi dövrü əhatə edir və 6 zaldan ibarətdir. Muzeyin I zalında Azərbaycan Respublikasının dövlət atributlarını əks etdirən sənədlər, XVIII əsrin ikinci yarısında Azərbaycanın xanlıqlara bölünməsinə, Vətənimizin işğalı uğrunda Rusiya ilə İran arasında gedən müharibələrə, Gülcüstan (1813) və Türkmənçay (1828) müqavilələrinin bağlanmasına dair materiallar da yer alıb.

Muzeyimizin II zalı vaxt baxımından kiçik olsa da, tarixi cəhətdən çox zəngin bir dövr olan XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəlindəni əhatə edir. Burada mədəniyyət və elm, eyni zamanda, neft sənayesinin inkişafı, H.Z.Tağıyev, M.Nağıyev, M.Muxtarov kimi neft milyonçuları tərəfindən tikilən yeni binalar ilə bağlı xeyli sayda materiallar yer alıb. Abbasqulu ağa Bakıxanovun, Mirzə Cəfər Topçubaşovun, Mirzə Kazım bəyin, Mirzə Fətəli Axundzadənin, milli mətbuatımızın əsasını qoyan Həsən bəy Zərdəbinin, Cəlil Məmmədquluzadənin və başqa klassik şair və yazıçıların fəaliyyətini əks etdirən materiallar da bu qəbildən olan materiallar sırasındadır. 1918-ci il 31 mart soyqırımına həsr olunmuş fotofaktlar, arxiv materialları, sənədlər də bu ekspozisiya zalında nümayiş etdirilir.

1918-ci il may ayının 28-də müsəlman Şərqişində ilk parla-

mentli respublika olan Azərbaycan Demokratik Respublikası yaradıldı. Bu Respublika türk və İslam dünyasında ilk demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət nümunəsi olmuşdur. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaradıcılarından olan M.Ə.Rəsulzadə, F.X.Xoyski, Ə.B.Topçubaşov və digər görkəmli şəxsiyyətlərin tarixi anlarını əks etdirən fotolar, o zamanın pul vahidləri, poçt markaları, dövlət rəmzləri, həmin dövrün müxtəlif hadisələrini əks etdirən materiallar bu zalda yer alıb.

Türkmənçay müqaviləsi bağlandıqdan sonra Azərbaycanın cənub hissəsi İranın tərkibinə keçdi. Lakin əsrlər boyu xalqın öz müstəqilliyi uğrunda apardığı mübarizəsi davam edirdi. Muzeyimizin III zalı bu mövzuya həsr olunub. Burada Cənubi Azərbaycanda baş vermiş milli-azadlıq hərəkatlarından - 1905-1911-ci illər Məşrutə hərəkatı, 1917-1920-ci illər Şeyx Məhəmməd Xiyabani hərəkatı, 1941-1945-ci illərdəki "21 Azər" hərəkatından (Seyid Cəfər Pişəverinin başçılığı ilə) danışılır, o dövrün pul vahidləri, orden və medalları, görkəmli şəxsiyyətlərin, şair və yazıçıların, elm xadimlərinin portretləri nümayiş etdirilir.

Muzeyimizin IV zalı iki hissədən ibarətdir. Birinci hissəsi 1930-1950-ci illəri əhatə edir. Bu dövrdə Azərbaycanın səadətli uğrunda çalışan elm adamları, söz sahibi olan şair və yazıçılar, partiya və dövlət xadimləri - H.Cavid, M.Müşviq, Ə.Nəzmi, Ə.Cavad, S.Mümtaz, B.Talıblı və başqaları, irticaya məruz qalaraq, ya güllələndilər, ya da Sibirə sürgün olundular. Respublikada siyasi və ictimai fəallığı ilə fərqlənən Azərbaycan qadınları da repressiya qurbanlarına çevrildilər.

Tarixə dövrümüzün ən dəh-

şətli müharibəsi kimi daxil olmuş II Dünya müharibəsi IV zalın ikinci hissəsini əhatə edir. Burada Sovet İttifaqı Qəhrəmanları, haqqında materiallar, orden və medallar, silah, partladılmış mermi, çap maşını, Morze teleqraf aparatı, səhra telefonu nümayiş olunur.

Muzeyimizin V zalı Qarabağ hadisələrinə həsr olunub. 80-ci illərin sonunda Azərbaycan Ermənistan tərəfindən təcavüzə məruz qaldı. Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi nəticəsində torpaqlarımızın 20 faizi Ermənistan tərəfindən işğal olundu, 1 milyondan çox vətəndaşımız qaçqın düşdü. Bu zalda 20 Yanvar faciəsini, Xocalı soyqırımını, Qarabağ müharibəsini əks etdirən fotoşəkillər nümayiş olunur, 211 nəfər Milli Qəhrəmanların siyahısı, onların bəziləri haqqında məlumat verilir. Bu zalın eksponatlarının arasında 1989-cu ildə Qız Qalası üzərinə qaldırılmış sadə azərbaycanlı qadını tərifləyən tikilmiş ADR-in üçrəngli bayrağı, Qarabağ müharibəsi veteranı Seyidağa Mövsümlüyə aid 20 Yanvar faciəsi və Xocalı soyqırımını lentə almış videokamera, Milli Qəhrəmanların ailə üzvləri tərəfindən muzeyə hədiyyə edilmiş onların şəxsi əşyaları da var.

Ermənistanın Azərbaycana hərbi təcavüzü nəticəsində işğal olunmuş ərazilərimizdə yerləşən 22 muzey dağıdılıb, nadir eksponatlar itirilib. Cəbrayıl rayonunun tarix-diyarşünaslıq muzeyinin eksponatları işğal zonasından çıxarılıb və 1993-cü ildən 17000 eksponatı Azərbaycan İstiqlal Muzeyinin fondunda və qismən I zalda nümayiş olunur.

Ulu öndər Heydər Əliyevin 1993-cü il iyunun 15-də xalqın təkidli tələbi ilə Azərbaycanda yenidən hakimiyyətə qayıtdığı gün tariximizə Milli Qurtuluş Günü kimi daxil olub. Bu tarixdən başlayaraq ölkəmizin keçdiyi inkişaf yolu haqqında məlumatları muzeyin VI zalında verilir. Burada müstəqil Azərbaycanın dövlət və ordu quruculuğunu, xarici siyasətini, iqtisadiyyatını, Azərbaycanın tarixi üçün çox əhəmiyyətli olan "Əsrin müqaviləsi"nin bağlanması, beynəlxalq təşkilatlarda iştirakını əks etdirən fotoxronika nümayiş olunmaqla yanaşı, Prezident İlham Əliyevin, Heydər Əliyev Fondunun fəaliyyətini əks etdirən materiallar da toplanıb.

Ekspozisiyada Xalq rəssamları Altay Hacıyev "Cavad xan", Böyükağa Mirzəzadənin "Köhnə neft mədənlərində", rəssam-heykəltəraş Sabir Çopurovun neftdən istifadə edərək əl ilə çəkdiyi "Qarabağ" şəkli və "Babək" baryefi, Azərbaycanın Xalq rəssamı Əzim Əzimzadənin II Dünya müharibəsinə həsr olunmuş rəsm əsərləri, SOCAR tərəfindən muzeyə hədiyyə edilmiş Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin maketi və digər eksponatlar da nümayiş olunur.

Azərbaycan İstiqlal Muzeyinin fondu daim yeni eksponatlarla zənginləşir. Bunların arasında Azərbaycan Respublikası Milli Qəhrəmanlarının, 20 Yanvar şəhidlərinin, Xocalı faciəsinin şahidlərinin, Qarabağ müharibəsinin iştirakçılarının, Cənubi Azərbaycanda baş vermiş "21 Azər" hərəkatının liderlərindən biri Cəfər Kavyanın, şairələr Mədinə Gülgün və Balas Azəroğlunun şəxsi əşyaları, Azərbaycanda 1905-1906-cı, 1918-ci illərdə baş vermiş soyqırımına aid sənədlər, fotoşəkillər, kitablar, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin poçt markaları və s. var. Tanınmış rəssamlar Əşrəf Heybətov (triptix "20 Yanvar") və Nazim Məmmədov (Xocalı faciəsini əks etdirən rəsmləri) əsərlərini muzeyə hədiyyə veriblər. Xocalı faciəsi haqqında nadir sənədləri isə bizə jurnalist Tatyana Çaladze bağışlayıb.

Muzeyimizdə bütün tarixi günlərə həsr olunmuş tədbirlər, sərgilər, konfranslar keçirilir. Respublikamızda qeyd olunan 20 Yanvar - Şəhidlər Günü, Xocalı soyqırımı, 31 Mart Azərbaycanlıların soyqırımını günlərinə, 28 May - Respublika Günü, 15 İyun - Milli Qurtuluş Günü, 18 Oktyabr - Azərbaycan Respublikasının Dövlət Müstəqilliyi Günü və s. tarixi hadisələrə aid tədbirləri muzeydə təşkil etməklə yanaşı, əməkdaşlarımız həmin tarixi günlərdə təhsil ocaqlarında, hərbi hissələrdə də səyyar sərgilər keçirir, mühazirələr oxuyurlar. Muzeyimizdə, həmçinin tarixi günlərdə açıq dərslər də keçirilir.

Bütün dünyada qeyd olunan Beynəlxalq Muzeylər Günü müzeyimizdə hər il böyük təntənə ilə bayram şəklinə qeyd edirik. Bu il ənənəvi olaraq muzeyimizdə Beynəlxalq Muzeylər Günü aksiyası çərçivəsində "Bakı-2015" adlı tədbir-sərgi keçirilmişdir. Həmin sərgi 12-28 İyun tarixlərində Bakıda keçirilən Birinci Avropa Oyunlarına həsr olunmuşdur. Sərgidə gənc rəsamların birinci Avropa Oyunla-

rını əks etdirən 50-yə yaxın əsərləri nümayiş olunub.

2014-2015-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Prezidenti cənab İlham Əliyevin sərəncamları ilə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin banilərindən biri, Milli Şuranın sədri M.Ə.Rəsulzadənin 130 illik, yazıçı-publisist Ə.Hüseynzadənin 150 illik, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin hərbi nazirinin müavini, general Ə.Şıxlınskinin 150 illik, görkəmli hərbi xadim C.Naxçıvanskiyın 120 illik, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin hərbi naziri, general S.Mehmandarovun 160 illik yubileyi muzeyimizdə keçirildi.

Azərbaycan İstiqlal Muzeyi beynəlxalq layihələrdə iştirak edir. Aprelin 14-də muzeyin ekspozisiyasında Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Türkiyənin Azərbaycanıdakı səfirliyi və Yunus Emre İnstitutu Türk Mədəniyyət Mərkəzi ilə birlikdə Çanaqqala zəfərinin 100 illiyinə həsr edilmiş "Döyüşdən sülhə" adlı foto-sərgi açılıb.

Bu il Azərbaycan İstiqlal Muzeyi Moskvada Böyük Vətən Müharibəsi Muzeyi tərəfindən təşkil olunan beynəlxalq layihədə - "Nasizmlə mübarizədə birlikdə idik" adlı sərgidə iştirak edir. Sərginin məqsədi keçmiş Sovet respublikalarının töhfələrini təqdim etməkdir. Aprel ayından oktyabr ayına qədər keçirilən sərgidə Azərbaycan İstiqlal Muzeyinin 47 eksponatı nümayiş olunur.

Azərbaycan İstiqlal Muzeyinin əsas vəzifələrindən biri də gənclərə vətənpərvərlik ruhunu aşılamaq olduğundan, sərgilərimiz əsasən onların əl işlərindən ibarət təşkil olunur.

2014-cü ildən Azərbaycan İstiqlal Muzeyi xeyriyyə tədbirlərinə start verib. Beləliklə, muzeyimizin əməkdaşları "Yaxınlarımızı dəstək" aksiyası çərçivəsində Milli Qurtuluş günü ərəfəsində Bakı şəhərində yerləşən uşaq evlərinin birini, Beynəlxalq Ahıl-lar və müqəddəs Qurban bayramı ərəfəsində isə Bilgəh qəsəbəsindəki qocalar evini bayram sovgatı ilə ziyarət edib, onların qayğıları ilə maraqlanıblar.

2006-cı ildən muzeydə müxtəlif yaş qrupundan olan gəncləri əhatə edən təhsil proqramları tətbiq edilir. Məsələn, kollektivimiz tərəfindən ən kiçik yaşlı uşaqlar üçün sadə təhsil proqramları işlənilib. Proqrama kiçik yaşlıların Respublika bayrağını müvafiq rənglərlə bəzəmək, Qobustan qayaüstü təsvirlərini çəkmək, "Molla Nəsrəddin" jurnalının yaranmasının 105 illiyinə həsr olunmuş sərgidə "Kim axtarır, o tapır" adlı oyun-viktorinada jurnaldan seçilmiş karikaturalara uyğun sitatları seçmək daxil edilir.

Azərbaycan İstiqlal Muzeyinin rəsmi internet saytı istifadəyə verilib. www.istiqlal-muzeyi.gov.az ünvanında yerləşən veb-səhifədə muzeyimizin fəaliyyəti haqqında ətraflı məlumatlar yerləşdirilib.

✍ Fəridə Şəmsi,
Azərbaycan İstiqlal Muzeyinin direktoru